

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20.051.117
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору медичних наук,
професору Шереметі Лідії Миколаївні
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

РЕЦЕНЗІЯ

доктора медичних наук, професора кафедри теорії та методики
фізичної культури Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника **Остапяка Зіновія Миколайовича**
на дисертаційну роботу **Ракаєвої Анастасії Євгенівни**
**«Корекція респіраторних та саркопенічних проявів постковідного
синдрому в осіб похилого віку засобами фізичної терапії»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона
здоров'я за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Актуальність теми. Поява коронавірусної хвороби (COVID-19) та її швидке поширення в світі поставило перед фахівцями охорони здоров'я завдання, спрямовані на швидку діагностику, надання спеціалізованої медичної допомоги, реабілітацію та вторинну профілактику захворювання. У процесі набору масиву клінічних даних було встановлено, що симптоми, пов'язані з дихальною дисфункцією та м'язовою слабкістю, турбують навіть тих хворих, які мали легкий перебіг COVID-19, та істотно знижують якість їх життя. Ці дані вказують на необхідність залучення всіх пацієнтів, незалежно від тяжкості перебігу COVID-19 та попередньої госпіталізації, в мультидисциплінарні програми реабілітації та спостереження за станом їх здоров'я не лише в медичних закладах, але й після виписки.

Враховуючи, що люди старших вікових груп виявились надзвичайно чутливими щодо впливу коронавірусу та характеризувались важкими довготривалими наслідками для здоров'я, важливо визначити ефективність корекції респіраторних та нереспіраторних проявів постковідного синдрому у осіб похилого віку. Потреба у створенні програми фізичної терапії для цього контингенту осіб визначає актуальність рецензованої дисертаційної роботи Ракаєвої Анастасії Євгенівни.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; є фрагментом дослідження «Покращення функціонального стану, якості життя та корекція патологічних станів різного походження засобами терапії та реабілітації», № державної реєстрації 0123U01534. Роль автора полягала в

систематизації теоретичних відомостей про застосування засобів фізичної терапії в осіб з постковідним синдромом, у розробці комплексної програми фізичної терапії для хворих похилого віку з саркопенічними та респіраторними проявами постковідного синдрому, у її практичному впровадженні, статистичній обробці та аналізі отриманих результатів .

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність.

Дисертаційна робота Ракаєвої Анастасії Євгенівни є ґрунтовним науковим дослідженням, у якому основні наукові положення, висновки повністю відповідають меті та завданням дослідження, а також базуються на наведеній статистичній обробці отриманих даних, що підтверджує результати дослідження. У дисертаційній роботі були використані адекватні меті та завданням методи дослідження, які характеризували перебіг постковідного синдрому з точки зору респіраторних та саркопенічних ознак. Отримані результати базуються на достатньому фактичному матеріалі, що гарантує належну достовірність та обґрунтованість основних наукових положень роботи та сформульованих у ній висновків.

Дослідження, що проводилися для отримання даних, забезпечувалися достатньою кількістю залучених до дослідження осіб, отриманих числових даних та їх коректною статистичною обробкою, валідних для науковців, що займаються дослідженням в галузі пульмонології та геріатрії, що свідчить про відтворюваність та надійність отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів отриманих результатів полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних засад для створення комплексної програми фізичної терапії для осіб похилого віку з респіраторними та саркопенічними проявами постковідного синдрому. Вперше на підставі аналізу динаміки респіраторних та саркопенічних проявів постковідного синдрому науково обґрунтовано та апробовано комплексну програму фізичної терапії в довготривалому періоді реабілітації для осіб похилого віку, визначальними особливостями якої є виконання терапевтичних вправ різної спрямованості, Otago exercise programme, постізометричної релаксації, телереабілітації, освіти пацієнтів. Вперше комплексна програма фізичної терапії побудована з позицій корекції саркопенії у пацієнтів похилого віку не тільки як нереспіраторного прояву постковідного синдрому, але і як геріатричного синдрому, який перебігає на фоні інших (фізичних, психічних, соціальних) – мальнутріції, старечої астенії, ризику падіння, депресії.

Повнота викладу одержаних результатів

За структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, встановленим МОН України. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 220 сторінок . Дисертація містить 32 рисунки, 35 таблиць та 15 додатків. Список використаних джерел містить 228 найменувань. Результати,

які наведені у дисертаційній роботі, є новими і оригінальними та не містять запозичень з наукових робіт інших авторів.

Анотація є коротким описом дисертаційної роботи, що дає читачам загальне уявлення про зміст і результати дослідження. У ній міститься інформація про мету, методологію, результати та висновки дослідження.

Всі частини дисертаційної роботи Ракаєвої А.Є. логічно пов'язані між собою та відповідають темі дослідження. План дисертації є послідовним, а виклад матеріалу організований системно. Висновки, які були зроблені, мають належне наукове та практичне обґрунтування.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження опубліковано в 10 наукових працях, у тому числі 3 статті в наукових фахових виданнях України, 2 статті – у періодичному виданні України, включеному до наукометричної бази Scopus; 5 опублікованих тез конференцій. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія. Наведені публікації відображають основний зміст дисертації та отримані автором наукові результати.

Оцінка змісту дисертації.

У вступі сформульовано актуальність теми дослідження, наукове завдання, зв'язок дослідження з науковими планами та темами, мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, визначено наукову новизну та практичну значущість роботи, особистий внесок здобувача, представлено результати дослідження.

Розділ 1 «Перебіг постковідного синдрому в осіб похилого віку з позицій потреби у реабілітаційному втручанні». У цьому розділі проводиться аналіз клінічних наслідків коронавірусної хвороби. З літературних джерел також визначаються особливості перебігу COVID-19 у осіб похилого віку. Аналіз особливостей геріатричної реабілітації в осіб похилого віку дозволяє характеризувати її проблемні невисвітлені моменти.

Розділ 2 «Методи та організація дослідження». У даному розділі дисертаційного дослідження описані методики обстеження осіб похилого віку з респіраторними та саркопенічними проявами постковідного синдрому, наведено принципи формування груп пацієнтів, їх розподіл, критерії включення та виключення, етапи та дизайн дослідження.

Розділ 3 «Результати оцінювання респіраторних та саркопенічних проявів постковідного синдрому в осіб похилого віку» містить інформацію щодо результатів визначення результатів аналізу клініко-інструментального обстеження та психо-емоційного стану обстеженого контингенту хворих. Висвітлено, що наявність постковідного синдрому спричиняє зміни, що відображені у результатах обстеження, що характеризують всі домени

Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я.

Розділ 4 «Розробка та обґрунтування комплексної програми фізичної терапії для осіб похилого віку з респіраторними та саркопенічними проявами постковідного синдрому» містить докладну інформацію щодо принципів створення програми фізичної терапії, її змісту, календарного плану, поєднання методів, їх теоретичне обґрунтування. Описано методичні підходи до створення програм терапевтичних вправ, постізометричної релаксації, телереабілітації, навчання пацієнтів. Представлено дозування застосованих методів. Поєднання представлених засобів фізичної терапії забезпечувало вплив на показники всіх доменів МКФ. Розділ ілюстрований авторськими фотографіями та схемами процесу фізичної терапії.

Розділ 5 «Динаміка респіраторних та саркопенічних проявів постковідного синдрому в осіб похилого віку під впливом комплексної програми фізичної терапії» присвячений опису результатів впровадження програми фізичної терапії. Висвітлено, що висока її ефективність характеризується покращенням респіраторної функції, зменшенням м'язової слабкості, покращенням сили, рівноваги, нормалізацією психоемоційного стану, зменшенням вираженості астено-вегетативного синдрому.

У висновках наведені узагальнюючі підсумки роботи.

Додатки містять опис застосованих шкал та опитувальників, акти впровадження, опис виконання вправ Отаго.

Практична значущість полягає у створенні науково обґрунтованої комплексної програми фізичної терапії для осіб похилого віку з постковідним синдромом, що сприяло зменшенню вираженості її респіраторних та саркопенічних проявів, пов'язаних із дихальною дисфункцією, м'язовою слабкістю, порушеннями рівноваги, ризиком падіння, депресією шляхом покращення респіраторних резервів, зменшення ознак м'язової слабкості, мальнутриції, покращення статичної та динамічної рівноваги, зменшення проявів депресії та астено-вегетативного синдрому; визначенні критеріїв вибору, послідовності, дозування та параметрів застосування засобів фізичної терапії. Отримані результати впроваджені у практичну діяльність закладів охорони здоров'я відповідного профілю та вищих навчальних закладів, що займаються підготовкою фахівців в галузі фізичної терапії, ерготерапії.

Стиль та мова дисертації. Дисертація написана українською мовою з дотриманням вимог щодо викладу наукового тексту. Дисертаційна робота Ракаєвої Анастасії Євгенівни оформлена згідно вимог МОН України.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.

Аналіз тексту дисертації, а також публікацій автора за темою дисертації свідчить про відсутність ознак порушення Ракаєвою А.Є. вимог академічної доброчесності. В дисертаційній роботі і публікаціях автора наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень та інших

відомостей, дотримано вимоги норм законодавства про авторське право, а також надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації. В дисертаційній роботі Ракаєвої А.Є. не виявлено ознак академічного плагіату.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

В цілому позитивно оцінюючи рецензовану працю та підтримуючи більшість висновків до дисертації та положень, які мають ознаки наукової новизни та виносяться на захист, звертаємо увагу на окремі положення, які, на наш погляд, потребують додаткової аргументації або спеціальних пояснень під час публічного захисту дисертації.

- Текст дисертації містить велику кількість скорочень, що ускладнює її сприйняття; доцільно деякі визначення писати повністю;
- У розділі 4 доцільним було б приділити більше уваги опису протиінфекційного режиму, якого дотримувались при впровадженні програми фізичної терапії;
- У тексті одночасно зустрічаються назви методик, вправ українською та англійською мовами, наприклад, при описі програми вправ Отаго;
- У розділі 2 для поточнення контингенту дослідження доцільно було зазначити час, який пройшов між виписуванням з лікарні з приводу гострої коронавірусної хвороби та початком програми фізичної терапії з приводу постковідного синдрому;
- Ілюстрації та схеми у розділі 4 можна було б подати комплексами вправ у додатках до дисертаційної роботи;

У процесі рецензування роботи виникла низка питань до здобувача:

1. Яким саме чином практично використовувалась міжнародна класифікація функціонування при створенні Вашої комплексної програми фізичної терапії для осіб похилого віку з постковідним синдромом?

2. В чому, на Вашу думку, причина нижчої ефективності програми, створеної згідно клінічного протоколу у обстежених Вами осіб, адже він був розроблений згідно світових рекомендацій клінічного менеджменту коронавірусної хвороби?

3. У розділі 5 Ви наводите дані щодо покращення у обстежених Вами пацієнтів смаку та нюху. Але на ці клінічні ознаки не впливають засоби реабілітації. З чим Ви пов'язуєте отриманий ефект?

Наведені зауваження стосуються дискусійних або таких, що потребують уточнення, питань та не применшують у цілому високої позитивної оцінки дисертаційного дослідження та науковий рівень отриманих результатів у цій роботі, яка по своєму науковому рівню, актуальності виконаних досліджень, практичному значенню, об'єму та оформленню є завершеною працею, а отримані в ній результати є новими та науково обґрунтованими.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Ракаєвої Анастасії Євгенівни «Корекція респіраторних та саркопенічних проявів постковідного синдрому в осіб похилого віку засобами фізичної терапії» за актуальністю теми, обсягом виконаних досліджень, науковою і практичною цінністю отриманих результатів і висновків, формою викладу є оригінальним авторським дослідженням, що відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами)).

Подана дисертаційна робота є завершеною працею, в якій отримано нові обґрунтовані результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а її автор Ракаєва Анастасія Євгенівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 – Фізична терапія, ерготерапія.

Рецензент:

доктор медичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та методик
фізичної культури Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника

Зіновій ОСТАПЯК